

BLASTING SEMANTIC ISOTOPIES IN E-COMMUNICATION

Simona Constantinovici, Associate Prof, PhD, University of the West, Timișoara

Abstract: Our study tries to show how the virtual world imposes, in an accelerated way, an artificially language. The virtual consumer affords, under anonymity, many freedoms in its mode of expression. The uncontrollable stream of words, expressions, most often with total disregard of the rules of grammar, spelling and punctuation, is currently creating online a new language: netspeak. The self-diminishing of a language to sets of abbreviations collapses the intimate mechanism of communication, and its partial and global semantics. Apparently, the communication seems to evolve; in reality, its inability to generate an own and proper discourse is just masked. We are witnessing a large-scale blasting of semantic isotopies in e-communication.

Keywords: netspeak, language, e-communication, isotopies, Semantics.

Internetul și falsa comunicare

Internetul a dat naștere, în ultimele două decenii, unei comunicări *à rebours* sau, mai bine zis, unei pseudocomunicări. Enunțurile trunchiate, prescurtate, codificate excesiv, în unele contexte, ocurența semnelor grafice minimale, a emoticoanelor, a tabelelor, a schemelor, au luat locul discursului coerent, logic, rațional și au preluat, atât cât a fost posibil, funcțiile acestuia. Ne aflăm, la ora actuală și pe termen nelimitat, mai mult ca sigur, în fața unei invazii de subcultură, promovată pătimaș, adesea agresiv, prin limbajul tentacular, atoateștăpânitor, al internetului. Facebook-ul, mesajele de e-mail, blogurile, unele site-uri, se întrec în a fi originale, dar, la o atentă și obiectivă analiză, așa-zisa lor originalitate se dovedește a fi o goană nebună după non-sens, după anihilarea capacității reale de comunicare, de generare coerentă, logică, a semantismelor. Iată un exemplu, în acest sens. Să zicem că găsim, la un moment dat, pe o rețea de socializare, notarea unui fapt cotidian. Nimic bizar – am putea conchide. La o atentă reluare, observăm că astfel de texte, care încearcă să anunțe ceva, să aducă la cunoștință un fapt, un eveniment, o stare de lucruri, nu își au, la modul concret, un destinatar. Sunt flashuri alienante, care dinamitează semantic (și sistematic) relația dintre cel care scrie și cel (cei) care receptează mesajul. De la o constatare de tipul: „*Nasol. S-a găsit cesiu în atmosferă.*” discuțiile pot să devieze spre teme care nu mai au nimic în comun cu Japonia și cu recentele evenimente de acolo, mult popularizate în mass media. Dacă brusc, din axa semantică instituită prin textul de mai sus se ajunge la o formulare de tipul „*Ați auzit că a câștigat Barcelona?*”, înseamnă că rețeaua de semantism a fost semnificativ bruiată, înseamnă că s-a pierdut *izotopia semantică*, acel nucleu de coerență necesar în logica oricărui tip de discurs, fie el și virtual. Intruziunea unui „actant” de acest fel poate fi catalogată ca virus în receptare. Discuția poate să se reformuleze de la ultimul enunț creat sau se poate întoarce la primul, cel legat de tragedia niponă. O a treia cale ar fi de a nu abandona niciun traseu semantic, a opta pentru înscrierea într-o rețea plauzibilă de sensuri. În acest caz, intervine, în e-comunicare, întreteserea și coordonarea planurilor de discuție. O analiză pertinentă a acestor tipuri de suprapunere, bruiere, defalcare sau coordonare pertinentă a sensurilor se poate face din perspectiva semanticii interpretative.

Ce se întâmplă când izotopiile semantice, apte de a construi, de fapt, textul sunt bruiate? Se întrerupe fluxul logic informațional. Dacă exacerbăm acest fenomen, dacă multiplicăm zonele de izotopie semantică dinamitată, ajungem la pierderea unor funcții importante ale creierului uman. Imaginația, creativitatea pot fi anihilate prin neangrenarea corectă și permanentă a minții. Dincolo de timpul pierdut, dincolo de falsa comunicare cu

celălalt, ne, în timp, senilizăm. Dispare acel exercițiu al minții, acea antrenare a memoriei, care ne ținea vii, conectați la realitate. Dinamismul generat de internet, de e-comunicare, nu e unul al minții, ci al nevoii de a nu rămâne codași, de a ne alinia din mers, cu orice preț, la fluxul informațional. ”Într-adevăr, Internetul ne oferă o informație brută, de-a valma (sau aproape), fără un control al surselor și fără ierarhizare. Or, noi avem nevoie nu doar să ne verificăm cunoștințele, dar și să le dăm un sens, adică să le ordonăm, să le plasăm într-un moment al discursului nostru.” [1] Acest fapt nu se întâmplă în e-comunicare decât în cazuri rarissime.

”Internetul e un mod de a găsi, în care căutarea se reduce la butonadă. Ceea ce e grav e că, găsind atât de ușor, începi să-ți închipui că deții cu adevărat ceea ce ai găsit. Impostura e, de aceea, paguba subiacentă a culturii de Internet. Bunul dobândit fără efort, parada de informație plutind pe un perfect vid cognitiv, știința neasimilată, neprelucrată organic, creează impresia penibilă a falsului, a jongleriei stângace. Nicăieri nu e trișeria intelectuală mai acasă ca în spațiul culturii de Internet. Campionii ei păcălesc lumea, dar se păcălesc pe ei înșiși. Încep să creadă că știu, că emană miresme subtile, când, de fapt, miros a Google de la o poștă.” [2]

Traseu terminologic minimal

Termenii cu care operează semantica interpretativă și cu ajutorul cărora putem interpreta un text aparținând e-comunicării, sunt preluați, în mare parte, din „recuzita” structuralismului european, dar și din științe precum matematica, fizica, chimia, cu nuanțările și suplimentările noționale de rigoare. Ei ne permit, astfel, să distingem *semnul*, *semnificantul*, *semnificatul*, *clasa semantică*, *izotopia*, *molecula și (re)scriitura*. Conceptul de *izotopie*, spre exemplu, prezent la Greimas, va fi aprofundat de pionierii semanticii interpretative. François Rastier și discipolii săi înțeleg prin *izotopie* recurența unui sem la nivel sintagmatic. Izotopiile nu sunt izolate în text, ci creează o rețea, se pot pune facil în relație creând *fascicule* care „brăzdează” de la un capăt la altul textului, sau *fibre* semantice, de coerență, care se succed, se întrepătrund în tot spațiul textual. [3]

Cum textele postate pe internet, pe forumuri de socializare, pe bloguri, pe forumuri, pe site-uri personale, presupun structuri și componente variabile, cum ele se desfășoară pe paliere diferite de complexitate, studiul semantic interpretativ va fi și el unul complex, structurat în funcție de cele trei trepte (etape, grade de analiză), care construiesc o rețea solidă între nivelul de suprafață al lecturii și cel de profunzime: *microsemantica* este atașată palierelor inferioare ale textului (de la morfem la lexem) și s-ar converti în abordări minimale proprii morfologiei, *mezo-semantica*, palierelor intermediare (de la sintagma funcțională la perioadă, acest ultim palier putând depăși o frază) și ar corespunde unei abordări preponderent sintactice, iar *macrosemantica* este strâns legată de palierele superioare ale textului (se situează dincolo de perioadă, până la textul însuși) și ar viza analiza semantică propriu-zisă, cu „abatere” în câmpul unor discipline afine. Simplificând lucrurile, vom spune că aceste trei grupe de paliere corespund cuvântului, frazei, respectiv textului și, în principiu, nu pot ființa unul fără altul. Sensul unei fraze oarecare din text, spre pildă, depinde în mod intim de alte fraze ale întregului textual. Prin urmare, palierele inferioare intră în structura celor intermediare, iar cele intermediare se țin pentru a reda un nivel superior. E clar că, pentru enunțul de mai sus, „*Nasol. S-a găsit cesiu în atmosferă.*”, activarea resorturilor macrosemanticii nu-și are rostul. În comentariile postate pe internet, vorbim rareori de texte în adevăratul sens al cuvântului. De obicei, avem propoziții și fraze eliptice sau doar înșiriri de cuvinte, semne de punctuație și emoticoane. Avem așa-zise cioturi de gândire, fragmente inapte de a transmite un sens. Pentru a se constitui în text, corpusul de fraze trebuie să fie înțeles ca text. Or, internetul nu permite decât arareori

conștientizarea acestui statut. Izotopia minimală iscată de sintagma „pericol (de contaminare)”, prin trecerea pe un alt palier de discuție, este dinamitată.

Un *fascicul izotopic* este un grup de izotopii care indexează mai mult sau mai puțin aceleași unități (la nivelul celei mai fine analize, aceleași sememe). Semele aparținând sememului-tip în limbă sunt numite *seme inerente* și *se actualizează* în context, fără puțință de virtualizare (neutralizare). [4] *Semele aferente* sunt acele seme prezente numai în sememul-ocurență, adică numai în context. Ansamblul semelor actualizate în context, fie că sunt inerente sau aferente, definește sensul acestei unități. Semnificația este, așadar, ansamblul semelor (inerente) unei unități definite în afara contextului (independent de acesta) și a situației. Iterația în context a aceluiași sem – puțin importă dacă acesta este inerent sau aferent – dă naștere unei izotopii. Astfel, fraza „Mă servesc de un aparat de ultimă generație pentru a înțelege mai bine fenomenul și pentru a strânge informații despre nivelul radioactivității din aer și din sol.” conține izotopia (mezogenerică) /geofizică/, care indexează sememele 'aparat (de ultimă generație)', 'fenomenul' și 'informații'. Această izotopie virtualizează un sem inerent specific /pentru a înțelege/, prezent în 'aparat', și actualizează semul aferent /pentru a strânge/.

Forumul – factor al dinamitării semantice

În antichitate, *forum* însemna “piață publică a orașelor romane, centru al vieții economice și politice a acestora” Altă accepție ar fi “adunare de oameni importanți din stat”. [5] În forum se aflau principalele instituții administrative. Roma avea mai multe forumuri: Romanum, Caesaris, Augusti, Traiani etc. Actualmente, în domeniul informaticii se păstrează ceva din semantismul prim, ideea de “adunare, centru de discuții”. Se adună mai mulți indivizi pentru a dezbate pornind de la o temă dată, care poate fi importantă sau nu. Ei sunt anonimi prin excelență, chiar dacă, uneori, preferă să-și lase numele. În primul rând, cine dispune de timpul necesar pentru a verifica veridicitatea numelui? Ar putea intra pe forum cu nume fals. Deci, *forum* și-a pierdut din însemnele semantice originare.

Ceea ce supără cel mai mult în astfel de postări pe Internet este “degringolada” la nivelul grafiei. Dispariția semnelor diacritice face ca textul să sufere de sindromul “ambiguitate”. Deformarea grafiei cauzează serioase deviații în planul decodării corecte a sensului. Apoi, se creează o inerție în scris. Tehnoredactăm texte în virtutea... virtualului. După ce am pierdut exercițiul benefic al scrierii de mână, cu stiloul, creionul sau pixul, iată că ne alienăm a doua oară, prin libertatea aparentă, totuși, pe care ne-o dă internetul. Suntem liberi în adevăratul sens al cuvântului să spunem orice ne trece, la un moment dat, prin cap? Regulile existențiale, normele gramaticale ne ținuiesc sau ar trebui să o facă, în chip constant, în lumea lui *așa se face – așa nu se face, așa se scrie – așa nu se scrie*. Dacă limba de lemn păcătuia prin logoree și lipsă de semantism, interneteaza, noua limbă a comunicării virtuale, cade victimă unei simpliste codificări prin prescurtare masivă, la scară largă. Această reducere automată a unei limbi la seturi de prescurtări surpă mecanismul de funcționare al comunicării. În aparență, comunicarea pare că prosperă, că se află în zodii faste, în realitate, e vorba de o mascare a incapacității ei de a-și genera un discurs propriu, adecvat. Userii se întrec în a promova asemantismul sau absența structurilor logice. Ce înseamnă *user* în angrenajul e-comunicării? *Userul* este piesa de bază a dimensiunii virtuale. La nivel lingvistic, funcționează ca un sinonim pentru *utilizator*. Sigur că, în lupta dintre un barbarism, *user*, și un neologism, *utilizator*, cuminte așezat în sistemul lexical românesc, primul va avea de câștigat în lumea (inter)nauților. În primul rând, pentru că e un cuvânt scurt. În al doilea rând, pentru că păstrează pronunția și grafia originare, așadar cel care-l rostește e “pe val”, e “trendy”. Mai sunt la modă prescurtările sau hiperprescurtările, acele însemne ale unei limbi păsărești pe care, îmi aduc aminte că o foloseam cu haz nevoie mare, la vârsta copilăriei. Exemple: *de ce?/dc?* – *până când?/pc?* Bineînțeles că brevilocvența în

limbă își spune cuvântul dintotdeauna, dar, de aici și până la repudierea limbii ca organism viu și transformarea ei într-un schelet fără noimă, prin excelență consonantic, e un pas considerabil, pe care, cu nonșalanță și tupeu juvenil, internații l-au făcut deja.

Izotopia semantică și era e-book-ului

Glisăm permanent între dimensiuni textuale diferite, conectăm, printr-un simplu click, frânturi de realități, încercând, de fapt, să ne conectăm pe noi înșine, într-un soi de disperare, cu un fel de dinamism alienant, la fluxul complex al cunoștințelor noi sau de ultimă oră. Graba aceasta naște anomalii (chiar monștri) în procesul de înțelegere și, mai apoi, de descriere a celor înțelese sau de interpretare a lor. Noi, userii de secol XXI, uzăm, într-un mod straniu, de libertatea pe care ne-o oferă noua tehnologie. De fapt, conștient sau nu, ne subminăm funcțiile gândirii, ne îmbolnăvim de febra unor căutări adesea fără noimă. Dacă punem în oglindă cartea scrisă și e-book-ul, spre exemplu, constatăm că ele nu sunt superpozabile. Întotdeauna va exista o fațetă în plus în cartea scrisă, o dimensiune inaccesibilă cărții virtuale. Prin alcătuirea ei, cartea scrisă se poate ridica până la statutul de obiect de artă. Paginile încremenite în virtual ale e-book-ului, însă, ne dau libertate indiscutabil mai mare. Sărim cu lejeritate de la un paragraf la altul, tăiem, extragem, lipim, ne întoarcem la ce am tăiat, extras, lipit și tot așa, *à l'infini*, nu ne mai saturăm în a distruge și a (re)crea, devenim stăpâni pe text (credem cel puțin că suntem). La fel stau lucrurile și cu admirarea unui tablou. E cu totul altceva când, într-un muzeu fiind, îți rezervi timpul pentru a contempla o pânză a unui maestru din secolul al XVIII-lea, să zicem, față de "frunzărirea" insensibilă, neparticipativă, a unui stocaj de pânze virtuale, fie ele răspândite în cele mai mari muzee sau galerii ale lumii.

Umberto Eco ne avertizează, într-un dialog purtat cu Jean-Claude Carrière și moderat de Jean-Philippe de Tonnac, în care pledează pentru păstrarea suportului clasic al cărții, că înțelegerea adevărată, conștientă, nemanipulată a realității, a lumii și a cunoștințelor de tot felul se produce doar în afara culturii Internetului: "Culturile filtrează spunându-ne ce să păstrăm și ce să uităm. În acest sens, ele ne oferă o bază comună de înțelegere, inclusiv în privința erorilor. Nu putem înțelege revoluția lui Galilei decât pornind de la teoriile lui Ptolemeu. Trebuie să cunoaștem etapa Ptolemeu ca să ajungem la etapa Galilei și să înțelegem că primul se înșelase. Orice discuție între noi se poate face doar având o bază de cunoștințe comune. Aș putea chiar să vă demonstrez că Napoleon n-a existat niciodată – dar numai pentru că am învățat cu toții că Napoleon a existat. E garanția purtării dialogului. Aceste cooperări fac posibile dialogul, creația și libertatea. Cu Internetul, care ne dă totul și care, cum spuneți, ne condamnă să operăm o filtrare nu prin mijlocirea culturii, ci a propriei noastre judecăți, riscăm de-acum înainte să dispunem de șase miliarde de enciclopedii. Ceea ce ar putea paraliza orice înțelegere." [6]

Concluzii

Limba celor care călătoresc în lumea virtualului s-ar putea numi azi interneteză. Un sistem lingvistic puternic hibridizat, care încearcă să simplifice la maximum mesajele, uzând de tehnici de manipulare incredibile, de neconceput până nu demult. Interneteza facilitează comunicarea dar, în același timp, o transformă într-o *forma mentis* artificială, un fel de automatism aberant. Limba aceasta aproape nepământească e în stare să absoarbă straturi tot mai amalgamate de ființe. De la intelectuali sădea până la vânzătoarea de bilete din stația de metrou, de la scriitorul rafinat până la puștiul de cinci ani. Ce au aceste ființe în comun? Fiecare individ folosește altfel computerul, așteaptă altceva de la el. Intelectualul caută informație, copilul se joacă, adolescentul trimite mesaje de iubire ființei adorate, studentul își tehnoredactează lucrarea de licență, scriitorul își vede defilând pe ecran paginile de roman, de poezie și devine dintr-odată mândru. Cu toții devin, în fața ecranului, stăpâni

universului. O solidaritate care derivă din caracterul deschis al acestui spațiu ultramodern și perfid de comunicare. [7]

Ne aflăm într-o lume cu dimensiuni multiple (multe inaccesibile simplului utilizator), care trăiește subteran, asemeni cârțișelor, cu ascunzișuri și tunele săpate adânc sub crusta realității. Consumatorul de virtual își permite, sub protecția anonimatului, nenumărate libertăți în exprimare. Incontrolabilul jet de cuvinte, expresii, de cele mai multe ori cu ignorarea totală a regulilor gramaticale, ortografice și de punctuație, e în curs de a crea un spațiu al unei alienări în masă. Dinamitarea constantă a izotopiilor semantice e unul din aspectele la care trebuie să ne referim când abordăm subiectul e-comunicării. A ignora acest aspect înseamnă a nu trăi în actualitate. A nu-l sancționa, atunci când e cazul, înseamnă a cădea în păcatul unei false și mult reductive comunicări.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

[1] Jean-Claude Carrière, Umberto Eco, *Nu sperați că veți scăpa de cărți*, Convorbiri moderate de Jean-Philippe de Tonnac, București, Humanitas, 2010, p. 65.

[2] Andrei Pleșu, „Cultura de Internet”, în *Dilema veche*, anul V, nr. 244, 16 octombrie 2008, p. 1.

[3] Vezi Simona Constantinovici, Câteva noțiuni de semantică interpretativă, în *Spațiul dintre cuvinte. Polifonii stilistice*, Timișoara, Editura Universității de Vest, 2006.

[4] Vezi Sémir Badir, *Sème inhérent et sème afférent*, în „Travaux de linguistique”, nr. 38, 1999, p. 7-27.

[5] ***, *Dicționarul explicativ al limbii române*, Ediția a II-a, București, Editura Univers Enciclopedic, 1996, p. 393.

[6] Jean-Claude Carrière, Umberto Eco, *op. cit.*, p. 66.

[7] Vezi Simona Constantinovici, *Quelques considérations sur les instruments de la e-communication*, în *Professional communication and translation studies*, 5 (1-2) 2012, p. 33-41.